

esset abstinere; sed praecipit vel consulit propter periculum incontinentiae: consulit ergo non ex motivo perfectionis actus, sed ex motivo fragilitatis humanae, *cui indulgendum est*. Iure vero coniuges uti coniugio propter hunc finem directum tantum vitandi incontinentiam, heic supponit Apostolus atque superius docet v. 2.

Augustinus quidem censuit peccatum esse veniale concubitus illum coniugum, qui fit propter incontinentiam (causa voluptatis) non sola causa procreandi. « Coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam, concupiscentiae vero satiandae, sed tamen cum coniuge, propter thori fidem, venialem habet culpam; adulterium vero sive fornicatio lethalem habet culpam (l. c. n. 6) ». Cui s. Thomas consentit ex parte q. XLIX. a. 5. Ceterum quoniam matrimonium in remedium quoque concupiscentiae institutum est, si coniuges voluptatis causa coeant id pariter intendentes ut in se ipsis incontinentiam evitent, cum hic sit finis honestissimus, etsi non intendant generationem prolis, dummodo eam positive non excludant, nullius culpa arguendi sunt. Lege probatos Theologos morales.

Ad 3^a. Si comparetur status cum statu, perfectior est status continentiae: at nihil impedit quominus status ex se imperfectior consecratur sacramento, et sub hac ratione praestet alteri. Quemadmodum sacramentum est pro poenitentibus, non pro innocentibus, licet hic status sit perfectior. Ratio vero erat cur gratia sanctificante consecraretur fieretque in nova lege sacramentum matrimonium, a quo familia et universa societas pendet, quo continuatur actio creativa Dei propagatione filiorum ad cultum ipsius; ut ita sub tutela et directione Ecclesiae, cui sacramenta concredita sunt, esset in ipso suo exordio universa humana familia.

Ad 4^a. Caerimonia exterior religiosa est ille ritus (quinam sit dicemus Th. XI), quo matrimonium fit, et quo unio Christi cum Ecclesia et unio sancta coniugum repraesentatur.

Ad 5^a. Requiritur utique praeterea institutio divina, qua aliquid instituatur signum et causa sanctificationis, tamquam ritus active sanctificans ut instrumentum Dei sanctificantis; id vero locum habet in matrimonio, non in martyrio.

Ad 6^a. Matrimonium ex natura sua aptum quidem est ad significandum, sed actu ex institutione divina significat unionem Christi cum Ecclesia et gratiam quam confert. Nihil vero refert quod id quod assumitur ut signum sit iam aliquid in natura existens opusque naturae.

Ad 7^a. Respondet Bellarminus (De Matrim. L. I. c. 5): « Aliud est comparare statum cum statu, aliud statum cum sacramento: status continentiae altior est et perfectior statu matrimonii et maioris

gratiae ac meriti: sacramentum nihilominus semper auget gratiam in quocumque statu suscipiatur. Quare continens, dum contrahit matrimonium, crescit in gratia; sed si idem continens propter Deum nuptias humanas contempsisset, plus gratiae apud Deum invenisset, quam sit illa, quae per sacramentum matrimonii datur ». Sic cui integrum est duo opera facere, alterum perfectum magis, alterum minus, faciens id quod minus perfectum est, cum ad perfectius non obligatur, gratiae augmentum obtinet, obtenturus tamen maius gratiae augmentum, si opus alterum perfectius fecisset.

Ad 8^a. Dos non datur propter sacramentum seu propter contractum sacramentalem, sed propter onera sustinenda in individua societate vitae, quae consequuntur matrimonium non prout sacramentum est, sed prout est certus contractus determinatam gignens societatem.

Ad 9^a. Iam factum est satis. Significat enim matrimonium, cum fit, unionem coniugum eamque sanctam, quae est repraesentatio unionis Christi cum Ecclesia.

THESIS X.

Indivisibili nexu vinciuntur in matrimonio christianorum contractus h. e. unio maritalis et sacramentum; quae non sunt duae res, sed duae rationes seu formalitates necessariae eiusdem rei. Quare inter christianos coniunctio viri et feminae, si sacramentum non est, neque est matrimonium; et si matrimonium est, est quoque sacramentum.

I. Matrimonium per se esse potest quin sit sacramentum proprie dictum. Tale fuit ante novam oeconomiam institutam, et tale est etiamnum inter infideles, inter quos est in officium naturae ad procreandam et educandam prolem atque in remedium concupiscentiae. Apud infideles proinde matrimonium non est nisi contractus quidam naturalis sive maritalis unio viri et mulieris ab ipsa natura instituta ex libero consensu contrahentium determinata: inter christianos vero est praeterea sacramentum. Quare ratione haec duo distingui possunt in matrimonio christiano, *contractus* (quo nomine consensus utriusque qui est causa, et vinculum manens inde exortum significatur), qui et in pura natura esset et fuit ante Christum et est apud infideles, atque *sacramentum*, quod in solis christianis contrahentibus reperitur. Sed quaestio est utrum quemadmodum ratione ita et re haec duo in matrimonio christiano distingui possint, non quidem separatione completa, ita ut etiam sacramentum

sine contractu esse possit, sed saltem incompleta, ita ut contractus sine sacramento esse valeat. Quidam theologi censuerunt esse posse verum matrimonium inter christianos, quod non sit sacramentum; hancque sententiam libenter amplexi sunt qui sacerdotem ministrum eius volebant. Ceterum satis nunc manifesta est doctrina catholica: haec duo esse inseparabilia, et quidem non quatenus sint duae res, quae simul semper esse postulent, sed quatenus realiter sunt una eademque res, ideoque non sunt nisi rationes seu formalitates et quidem necessariae eiusdem rei. Dicimus scilicet illud idem, quod est matrimonium inter christianos, esse sacramentum et quod est sacramentum esse matrimonium ipsumque si non sit sacramentum, neque matrimonium esse h. e. nullum valorem habere consensum eorum, qui contrahere tentant, nullumque vinculum maritale existere, sed turpem solum concubinatum. Demonstrandum est ergo matrimonium inter christianos esse ipsum sacramentum et esse necessario sacramentum; his enim probatis patebit veritas Thesis.

II. Itaque 1° matrimonium christianum et ipsum sacramentum non sunt duae res sed una. Matrimonium spectari potest in fieri, quod est ipse contractus, et in facto esse permanente, quod est vinculum ex eo ortum. Porro sacramentum, cum fit, non est alia res ab ipso contractu, et cum manet, non est alia res ab ipso vinculo; ergo. Probatur assumptum. a) Mutua traditio et acceptatio potestatis in alterum est contractus matrimonialis et est causa vinculi matrimonialis; eadem vero est, teste Eugenio, causa efficiens sacramenti: ergo matrimonium et sacramentum sunt una res. Prob. cons. Nam consensus matrimonialis unam rem tantum facit, id nempe in quod ambo consentiunt, quod est mutua potestas seu vinculum h. e. matrimonium: atqui consensus eorum est causa quoque sacramenti: ergo sacramentum est eadem res ac matrimonium. An dices consensum matrimonialem, licet sit una physice actio, esse tamen virtualiter multiplicem, ut sic duos effectus distinctos producat? Verum vel isti effectus ita se habent ut unus sit tantum modus alterius, vel ut ambo sint duae res. Si primum dices, hoc ipsum est, quod nos contendimus, cum asserimus eandem esse rem matrimonium et sacramentum, rationem nempe sacramenti esse intrinsecum modum matrimonii christianorum. Si alterum dices, negamus consensum matrimonialem esse causam virtualiter multiplicem hoc pacto ut duas res distinctas producat: nam consensus totus quantus est non efficit obiective aliud praeter id in quod consentitur, ad hoc enim solum ordinatur. Si ergo alia res fit, alia quoque eius causa assignanda erit. E contrario idem unus consensus, si ex institutione Dei modum obtineat supernaturalem, poterit illam unam rem, quam

facit, efficere auctam modo supernaturali, ut sit contractus sacramentum. Igitur si causa sacramenti est mutuus consensus, eadem est res matrimonium quod fit et sacramentum. Quod si matrimonium, quod fit, non est alia res a sacramento, quod fit, etiam matrimonium in fieri erit actio sacramentalis, quo fit sacramentum, ut per se patet: ergo.

b) Sacramentum hoc appellatur in recto matrimonium, hac autem appellatione non tantum materia sacramenti directe repraesentatur, sicut contingit in appellatione sacramenti Poenitentiae; sed totum sacramentum significatur. Etenim: « Dogma fidei est (ait Pius VI Brevi ad Episcopum Motulensem 16 Sept. 1788) ut matrimonium, quod ante adventum Christi nihil aliud erat quam indissolubilis quidam contractus, illud post Christi adventum evaserit unum ex septem legis Evangelicae sacramentis a Christo Domino institutum: quemadmodum adversus haereticos et impios homines seculi insanientes sacrum Conc. Trid. sub anathematis poena definivit ». Item Pius VII in Schemate Constitutionis Pontificiae (Roskovani. Matrimonium in Ecclesia catholica potestati ecclesiasticae subiectum cum amplissima collectione monumentorum et literatura. Tom. 2. p. 20. seqq.): « Patet siquidem matrimonium, quod ad sacramenti dignitatem a Christo Domino elevatum fuisse Tridentina Synodus definivit, illud ipsum esse, unde vir una caro fit cum uxore, illud quod erat in veteri lege connubium, illud quod in se refert unionis Christi et Ecclesiae mysterium, illud quod ab initio institutum a Deo fuit in officium naturae, ipsas videlicet nuptias seu nuptiarum societatem, ipsum denique coniugalem nexum, idest ipsum contractum matrimonialem. Id profecto est quod semper tenuit ac tenet catholica Ecclesia ». Haec ratio loquendi non usurpatur quoad alia sacramenta, quorum tantum quaedam materia ante Christum existebat. Non enim dicitur nec dici potest quod illa eadem ablutio, e. g. Ioannis baptistae, evasit sacramentum in N. L., quod illa eadem contritio seu poenitentia, quae prius erat, evasit sacramentum N. L. sed dicitur per accessionem novi ritus a Christo instituti elevata esse ea ad dignitatem sacramenti. At alia est ratio loquendi de Matrimonio. Scilicet illud, quod ante adventum Christi non erat nisi quidam indissolubilis contractus, idem evasit sacramentum post Christum: h. e. non ipsi accessit aliquis ritus a Christo institutus, quo sacramentum constitueretur, sicut usus potestatis clavium accedit poenitentis actibus; sed ipse contractus integer factus est sacramentum. Idcirco quod est matrimonium illud idem est sacramentum: ergo non sunt duae res, sed una matrimonium christianum et sacramentum.

c) Sacramentum gratiam conferens est id quod significat unionem

Christi cum Ecclesia: hoc enim est, de quo Apostolus Eph. V. loquitur, et cui competit gratia sanctificans est id, quo illa unio perfecte repraesentatur: hoc autem in facto esse est vinculum, quo ligantur coniuges fiuntque una caro, in fieri vero est ipse contractus seu consensus, quo relinquit homo patrem et matrem et adhaeret uxori suae atque vicissim consensus uxoris (Ephes. V); atqui id non est nisi matrimonium, nihilque aliud: ergo sacramentum nihil aliud est quam ipsum matrimonium, quod christiani celebrant. Ita Leo XIII in Encycl. De Matrim. christiano. « Ob hanc causam matrimonium est sacramentum, quia est sacrum signum et efficiens gratiam et imaginem referens mysticarum nuptiarum Christi cum Ecclesia. Istarum autem forma ac figura illo ipso exprimitur summae coniunctionis vinculo, quo vir et mulier inter se colligantur, quodque aliud nihil est nisi ipsum matrimonium. »

III. 2. Matrimonium christianum est necessario sacramentum. Liquet sermonem esse de matrimonio, quod sit revera tale nimirum contractus legitimus, ex quo vinculum mutuae obligationis oriatur. Necessitas, quae asseritur, non est ex rei natura, sed ex divina institutione. Probat *a)* ex ipsa institutione divina sacramenti. Constat ex demonstratis elevasse Deum matrimonium inter christianos ad dignitatem sacramenti: cum enim instituerit Christus sacramentum matrimonii volueritque illud esse inter christianos, et hoc sacramentum non sit nisi matrimonium ipsum sive contractus matrimonialis, dicendum est ipsum matrimonium elevatum esse a Christo ad dignitatem sacramenti. Vera ergo est haec propositio iam demonstrata; sacramentum matrimonium non est nisi ipsum matrimonium, quod inter christianos celebratur. Sed quaestio est an et haec altera propositio sit vera; matrimonium christianum est necessario sacramentum, ita ut eo ipso quod fiat contractus matrimonialis nequeat non fieri sacramentum, et si sacramentum non fit, nec fiat matrimonium. Quaeritur scilicet utrum Christus voluerit non solum quod sacramentum fieret ipso contractu, quemadmodum voluit ut baptismus fieret ablutione aquae et invocatione Trinitatis: sed etiam quod omnis legitimus contractus esse sacramentum.

Iam vero ut partem affirmantem demonstremus, ita arguimus. Si Christus matrimonium elevavit ad dignitatem sacramenti, ipse certe in matrimonio haec duo coniunxit, rationem contractus, et rationem sacramenti. Porro praesupponendum est quod coniunctio haec facta est a Christo quadam voluntate antecedente absoluta, hoc est independenter ab hominum voluntate. Institutio enim sacramentorum spectat ad voluntatem antecedentem et absolutam, qua essentia ritus sacramentalis seu efficacia alicuius ritus ad producendam gratiam

constituitur independenter prorsus a contingente hominum voluntate. Cum ergo coniunctio efficaciae gratiae cum matrimonio pertineat ad institutionem sacramenti, et haec fiat antecedente absoluta voluntate, coniunctio utriusque rationis contractus et sacramenti facta est a Deo voluntate absoluta. Institutione ergo sua, quae directe fertur in ipsam rem, quae ad dignitatem sacramenti elevatur (non aliquo simplici praecepto lato ad voluntates humanas, quo usus quidem sacramenti, non ipsa institutio stabilitur), Christus effecit ut matrimonium christianum sit sacramentum. Atqui institutio haec absoluta coniungens rationem contractus et sacramenti facta est pro quovis christiano matrimonio. Nam cum elevavit Christus matrimonium ad dignitatem sacramenti, non elevavit hoc aut illud, sed simpliciter matrimonium, id nempe quod ab initio institutum est, quod est sacramentum seu signum unionis Christi cum Ecclesia (Eph. V), quo Deus ipse coniungit virum et feminam (Matth. XIX): neque Christus instituit aliquem ritum, qui per se iuxta intentionem agentis potest ad diversos fines referri, sed ipsum contractum matrimonialem, qui non ad aliud usurpari potest nisi ut sit unio maritalis inter virum et feminam, voluit esse sacramentum: elevatum est ergo ad dignitatem sacramenti quicquid inter christianos, ad quos solos sacramenta Christi spectant, dici potest matrimonium, nempe omne matrimonium christianum. Igitur institutio ea absoluta coniungens utramque rationem contractus et sacramenti est universalis comprehendens quodvis matrimonium. Itaque quemadmodum ex Christi institutione sacramentum non est nisi ipsum matrimonium, ita ex eadem institutione matrimonium christianorum, prout tale est, ideoque omne huiusmodi matrimonium est sacramentum.

Ex his autem consequitur 1° ad essentiam matrimonii christiani ex institutione Christi spectare dignitatem sacramenti: nequit enim matrimonium christianum non esse id quod a Christo absoluta voluntate independente a voluntate hominum factum est, ut sit signum efficax gratiae; neque potest non esse id quod omne et semper matrimonium christianum esse Christus eadem voluntate determinavit. Consequitur 2° ut non pendeat a voluntate hominum disiunctio contractus et sacramenti, ut possit esse contractus matrimonii quin sit sacramentum; coniunctio enim utriusque rationis, contractus et sacramenti, facta est pro quovis matrimonio ex voluntate absoluta Dei. Potest quidem homo efficere ut non sit actu sacramentum, quia ad hoc requiritur quoque intentio ministri; sed non poterit efficere ut ea duo disiungantur, sive ut exsistat matrimonium non sacramentum. Quod enim matrimonium christianum sit sacramentum, sit signum unionis Christi cum Ecclesia, sit signum efficax gratiae, hoc

ex institutione Christi ad essentiam matrimonii christiani spectat; in arbitrio autem ministri est quidem posita existentia rei, non vero eius essentia.

Dices, intentio ministri efficere potest ut illa res, quae sacramentum foret, non sit sacramentum e. g. ablutio cum invocatione Trinitatis; ergo et efficere potest ut matrimonium non sit sacramentum, sed tantum purum matrimonium, sicut ea est pura ablutio et invocatio Trinitatis. Respondeo: Christus instituit ut baptismi sacramentum conficeretur ablutione aquae et invocatione Trinitatis: instituit scilicet ritum initiationis voluitque hoc pacto perfici ablutione nempe aquae et invocatione Trinitatis; at non instituit ut omnis ablutio cum invocatione Trinitatis, etiam libere posita, esset hoc ipso sacramentum. Instituit vero ut matrimonium quodvis inter christianos celebratum sit sacramentum: illi nempe vim attribuit gratiam conferendi. Quapropter si matrimonium est, nemo impedire potest quin sit sacramentum: et si sacramentum non est, nemo efficere potest ut sit matrimonium; deficiente enim essentiali proprietate, nemo efficere potest ut res sit: est autem ex Christi institutione essentialis proprietas matrimonii christiani ut sit sacramentum; neque esse potest contra absolutam voluntatem Christi matrimonium inter christianos non sacramentum. Itaque eo quod matrimonium est sacramentum, sequitur quidem in hoc rationem aliorum sacramentorum, ut ab intentione ministri sacramenti matrimonii pendeat ut sit necne sacramentum; et si desit ei ea intentio, quae pro sacramenti confectione requiritur (1), sacramentum non sit: sed simul propter Christi institutionem neque fit contractus, quamvis fiat ea actio materialis exterior, sitque intentio eam faciendi.

Dices: Si Christus instituisset omnem ablutionem aquae cum invocatione Trinitatis esse sacramentum, nihilominus, deficiente intentione, potuisset haberi ablutio et invocatio sine sacramento: ergo pariter quoad matrimonium. Respondeo: nego consequentiam. Ratio discriminis pendet a natura actionis utriusque sacramenti. Ablutio (idem dic de invocatione) si ponitur, nequit non esse ablutio, cum sit actio pure physica; nisi proinde Deus omnipotentia sua utens voluerit impedire ne existat ablutio quoties debita intentio sacramenti deest, non potuit instituere voluntate absoluta ut omnis ablutio sit sacramentum. At actio sacramentalis matrimonii est actio moralis effectum gignens moralem nempe obligationem et ius, eademque phy-

(1) Cuiusmodi debeat esse haec intentio non est huius loci disputare: eam docebant Theologi morales: nos supponimus eam intentionem, quae iuxta catholicam doctrinam sufficiens sit.

sice haberi potest, quin hunc effectum moralem producat. Posita proinde Christi institutione, deficiente in ministris intentione sacramenti, poterit poni actus physice ab utroque, quin tamen sit consensus efficax seu contractus, et sic semper verum esse quod non sit matrimonium, si non est sacramentum. Est quaedam scilicet irritatio divina consensus, ne is sit efficax coniugiumque efficiat, nisi sit quoque sacramentum. Ratio ergo cur ille prior sacramentum non faciens neque contractum matrimonialem faciat, ea est quia de essentia matrimonii ex Christi institutione est ut sit sacramentum, quare esse non potest nisi sit sacramentum: et ideo minister quidem efficere potest ut sacramentum non sit, si desit debita intentio; sed deficiente sacramento nequit efficere ut maneat matrimonium sive contractus matrimonialis, sed solum ea actio materialis verborum, quibus contrahi solet.

b) Idem confirmatur ex doctrina Apostoli ad Ephesios c. V. Innuit enim ibi Paulus matrimonium christianum esse sacramentum (Th. I); atqui loquitur Paulus universim de quocumque matrimonio christiano; disserit enim de viro et muliere, de viro qui est caput mulieris, de muliere quae est subiecta viro; haec autem est ratio univoce communis cuicumque matrimonio; porro de iis affirmat quod unionem Christi et Ecclesiae repraesentent innuitque eorum coniunctionem sacramentaliter fieri: ergo omne matrimonium christianum, iuxta Paulum, est sacramentum, ideoque esse non potest quin sit sacramentum.

c) Idem probatur ex sensu constanti Ecclesiae, quae semper arbitrata est omne matrimonium christianum esse necessario sacramentum. Sensus huiusmodi ex his liquet. Ecclesia semper censuit sibi auctoritatem competere in quaecumque matrimonia christianorum quoad ipsum vinculum, ea legibus suis rexit, iis impedimenta constituit et clandestinis non minus quam non clandestinis. Atqui Ecclesia quoque censuit auctoritatem sibi competere in matrimonii vinculum eo tantum quod sit sacramentum. Ita Pius VI post verba citata superius sub n. 1. immediate colligit. « Hinc fit ut ad solam Ecclesiam, cui tota de sacramentis est cura concredita, ius omne ac potestas pertineat suam adsignandi formam huic contractui ad subliorem sacramenti dignitatem evecto ac proinde de matrimoniorum validitate aut invaliditate iudicium ferre ».... Hae causae (matrimoniales) non alia ratione pertinent ad unum Ecclesiae iudicium, nisi quia contractus matrimonialis est vere et proprie unum ex septem legis Evangelicae sacramentis ». Ergo Ecclesia semper censuit omne matrimonium christianorum esse sacramentum. Atqui hoc tantumdem est ac censere matrimonium huiusmodi esse necessario sacra-

mentum; quod enim semper et omni competit, id proprium et necessarium est.

d) Verba sunt Tridentini Sess. XXIV. « Gratiam vero, quae naturalem illum (coniugum) amorem perficeret et indissolubilem unitatem firmaret coniugesque sanctificaret, ipse Christus, venerabilium sacramentorum institutor atque perfector, sua nobis passione promeruit»; propter quam gratiam deinde dicitur matrimonium esse sacramentum: ita ergo promeruit ut conferatur ea gratia reapse. Naturalis ille amor, quo se uniunt vir et mulier, non est necessario nisi liber consensus unius in alterum; ceteri enim affectus deesse possunt, existente matrimonio. Iam vero si adest naturalis ille amor, adest quoque, teste Tridentino, gratia sacramentalis; si desit gratia, nisi id sit, propter obicem, deesse quoque debet naturalis ille amor; secus falsum esset illud prius: ergo mutuo nexu vincuntur simul contractus et gratia, atque ita ut nequeat esse contractus quin sit sacramentum.

IV. Id tandem authentico magisterio suo Pius IX nos docuit Allocutione habita in consistorio secreto 27 Sept. 1852. « Nemo ex catholicis ignorat aut ignorare potest matrimonium esse vere et proprie unum ex septem legis evangelicae sacramentis a Christo Domino institutum: ac propterea inter fideles matrimonium dari non posse quin uno eodemque tempore sit sacramentum; atque idcirco quamlibet etiam inter christianos viri et mulieris, praeter sacramentum, coniunctionem, cuiuscumque etiam civilis legis vi factam, nihil aliud esse nisi turpem atque exitialem concubinatum, ab Ecclesia tantopere damnatum: ac proinde a coniugali foedere sacramentum separari nunquam posse ». Id confirmavit damnata in Syllabo haec propositio 73: « Vi contractus mere civilis potest inter christianos constare veri nominis matrimonium: falsumque est aut contractum matrimonii inter christianos semper esse sacramentum, aut nullum esse contractum si sacramentum excludatur ». « Exploratum est (ait Leo XIII in cit. Encycl.) in matrimonio christiano contractum a sacramento non esse dissociabilem atque ideo non posse contractum verum et legitimum consistere quin sit eo ipso sacramentum. Nam Christus Dominus dignitate sacramenti auxit matrimonium: matrimonium autem est ipse contractus, si modo sit factus iure. »

Adverte Pium VII in schemate superius citato haec habere.... « quidquid sit de matrimoniis, quae absque sacro ministerio ineuntur iis in locis, ubi Tridentinum Concilium non est promulgatum, quae quidem sunt qui opinantur subsistere in ratione contractus, ad sacramenti autem dignitatem nullatenus pertinere, quam quaestionem nos Praedecessorum nostrorum vestigiis insistentes in medio relin-

quimus: ex recitata tamen opinione, quaecumque tandem illa sit, minime sequeretur matrimonii sacramentum rem esse distinctam ac separabilem ab ipso foedere matrimoniali, quemadmodum ex eo quod non quaevis ablutio est sacramentum, minime sequitur sacramentum baptismi rem esse distinctam ac separabilem ab ipsa ablutione cum debita materia et sub debita forma collata ». Quibus in verbis Pontifex affirmat primam partem nostrae assertionis: sacramentum scilicet non esse rem distinctam a contractu; in medio autem relinquit alteram partem: matrimonium christianorum verum esse non posse quin sit sacramentum: non hoc tamen sensu relinquit in medio quatenus sit res dubia aut non satis probata, sed quatenus nondum definita fuerat nec ipse volebat definire, ideoque disputationi catholicorum permittebatur. At quod ipse noluit affirmare, satis postea (quidquid sit utrum ea sit definitio fidei) affirmavit Pius IX decretis citatis; atque certe theologice haec veritas demonstrari potest, quod non negat Pius VII. Ceterum meminisse oportet monumentum istud non esse nisi schema (proiectum vocat Roskovani h. e. progetto) constitutionis pontificiae.

Itaque ex omnibus demonstratis liquet, quod non duae res sunt, sed duae formalitates eademque necessariae eiusdem rei, contractus matrimonialis christianorum et sacramentum, neque proinde potest una esse sine alia.

Corollarium. Ergo falsa est prorsus et merito ab Apostolica Sede proscripta ea doctrina, quae fundamentum est institutionis illius, quam vocant *Matrimonium civile*, seiungi nempe posse inter christianos contractum matrimonialem a sacramento; divina enim auctoritate, qua primitus matrimonium est institutum, eadem deinde effectum est ut omne christianorum matrimonium sit sacramentum; cuius divinae auctoritatis vim potestates seculi blasphemare quidem possunt, irritam tamen facere non valent.

THESIS XI.

Ministri sacramenti sunt ipsi contrahentes matrimonium, quorum contractus, prout est traditio mutua potestatis, haberi potest ut materia proxima, prout est acceptatio eiusdem mutua, ut forma sacramenti. Porro contractus est sacramentum tantum, gratia quae confertur, est res sacramenti tantum, vinculum quod manet est res simul et sacramentum.

I. Quaestio de ministro et quaestio de forma ac materia huius sacramenti nequeunt separari. Censuit Melchior Canus (De Locis theolog. L. VIII. c. 5) acriterque asseruit pluribus argumentis spe-